

Vysvětlení terminologie týkající se ochrany geologických lokalit

Sestavila: RNDr. Pavla Gürtlerová (ČGS) a RNDr. Zuzana Stanzelová (AOPK ČR) 8.2.2011

Aktualizoval: RNDr. Luboš Stárka (AOPK ČR) 10.2.2018

Všechny způsoby ochrany geologických lokalit se opírají o [zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny](#), ve smyslu pozdějších předpisů (zejména [vyhláška č. 395/1992 Sb.](#)). Platné právní předpisy jsou k nahlédnutí na [stránkách MŽP](#).

ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

Základní podmínky ochrany zvláště chráněných území (ZCHÚ) vymezuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Jejich další, tzv. bližší ochranné podmínky, může obsahovat vyhlášovacím dokument. Často v praxi používaným dělením zvláště chráněných území, nevyplývajícím přímo ze zákona, je dělení na tzv.:

Velkoplošná zvláště chráněná území (VZCHÚ)

- Národní park (NP)
- Chráněná krajinná oblast (CHKO)

Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ)

- Národní přírodní památka (NPP)
- Národní přírodní rezervace (NPR)
- Přírodní památka (PP)
- Přírodní rezervace (PR)

Státní správu na území CHKO, NPR a NPP a jejich ochranných pásem vykonává [Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky \(AOPK ČR\)](#). Na území PR a PP mimo CHKO vykonávají státní správu příslušné krajské úřady a na území národních parků správa národního parku. Správa NP Šumava zároveň má státní správu pro CHKO Šumava, Správa NP České Švýcarsko pro CHKO Labské pískovce.

Informace o ochraně **Zvláště chráněných územích** (ZCHÚ) naleznete i na stránkách [AOPK ČR](#). Přehled o jednotlivých ZCHÚ naleznete v [Ústředním seznamu ochrany přírody \(ÚSOP\)](#). Mapové znázornění VZCHÚ a MZCHÚ je přístupné na [mapovém serveru AOPK ČR](#), [Portálu veřejné správy ČR](#) nebo přímo na [mapovém serveru ČGS](#) v aplikaci pro významné geologické lokality.

Přehled o stupni ochrany území je jedním z vyhledávacích kritérií na základním formuláři pro aplikaci [Významné geologické lokality ČR](#). Přímé provázání se záznamem v Ústředním seznamu ochrany přírody najdete na výstupním reportu (stránce s popisem geologické lokality) ve všeobecné části společně s kódem AOPK ČR.

Statut ochrany **maloplošných zvláště chráněných území** se velmi často vztahuje i k samotné ochraně významných geologických lokalit. Pokud je lokalita doporučena k ochraně, je nutné zvolit a navrhnout optimální kategorii ochrany. Podle této kategorie se bude lišit i orgán příslušný k případnému vyhlášení ochrany a zajišťující následně péči o lokalitu.

Pro účely databáze významných geologických lokalit jsou důležité zejména tyto kategorie zvláštní územní ochrany (definované v zákoně č. 114/1992 Sb.):

PP - Přírodní památka vyhláší na základě návrhu krajský úřad na území mimo NP či CHKO, případně příslušná správa NP či AOPK ČR. PP v sobě zahrnuje již dokonalejší způsob ochrany lokality, ve kterém lze stanovit bližší ochranné podmínky, ochranné pásmo apod. PP má smysl vyhlásit v případě velmi významných přírodních útvarů s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem. V praxi drtivá většina významných chráněných geologických lokalit spadá do této kategorie.

NPP - Národní přírodní památka. Tato kategorie se týká nejvýznamnějších a vědecky unikátních lokalit (stratotypů, typových lokalit minerálů apod.) Jejich význam by měl být státní či mezinárodní. Zákon stanovuje velmi přísný režim ochrany, vyhlášovací proces je poměrně komplikovaný. NPP vyhláší vyhláškou MŽP, vyhlášovací řízení probíhá na meziúzemní úrovni. Zároveň s vyhlášením se stanovují bližší ochranné podmínky, kterými se doplní základní ochranný režim.

PR - Přírodní rezervace. Jde o území převážně menší rozlohy s důrazem na komplexní ochranu celých ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. Většina geologických lokalit do této kategorie nespadá, ale geologický fenomén může být součástí tohoto území. PR vyhláší příslušný krajský úřad mimo území CHKO a NP. Na území NP a CHKO je kompetentní k vyhlášení příslušná správa NP nebo AOPK ČR.

NPR - Národní přírodní rezervace. Jen několik geologických lokalit (zářezy údolí, rozsáhlé stratotypové výchozy a skalní defilé) náleží do této kategorie. Důvodem k vyhlášení jsou území, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním a mezinárodním měřítku. NPR vyhláší vyhláškou MŽP. Významná geologická lokalita může být dílčí částí NPR.

Smluvní ochrana může být ekvivalentem výše uvedených kategorií MZCHÚ. Vzniká na základě smlouvy uzavřené mezi orgánem ochrany přírody a vlastníkem pozemků.

Zvláštním případem jsou **geologické lokality nacházející se na území CHKO, NP**, ale samotné nejsou výslovně chráněné. Při návrhu na zařazení lokality do kategorie B je v tomto případě nutno postupovat velmi opatrně. **Naprostá většina lokalit nacházejících se v chráněných územích (CHKO a NP) je již dostatečně chráněna ochranným režimem tohoto území, zejména prostřednictvím zonace, a návrh na její další ochranu může být kontraproduktivní.** V každém případě je nutné upozornit na tyto lokality správu NP a CHKO. Na základě umístění lokalit ve velkoplošně zvláště chráněném území jsou lokality také v databázi specifikovány.

Rozlišení stupně ochrany v databázi významných geologických lokalit

A-NPP, A-NPR, A-PP, A-PR, jsou-li přímo předmětem dané ochrany

A-NPP-Z, A-NPR-Z, A-PP-Z, A-PR-Z - jsou-li předmětem dané ochrany a zároveň součástí většího chráněného území

A-TK - Technická nebo kulturní památka – její ochrana zahrnuje i geologické fenomény, které jsou její součástí

B - významná geologická lokalita doporučená k ochraně (mimo CHKO a NP)

B-N - významná geologická lokalita doporučená k ochraně na území NP

B-Z - významná geologická lokalita doporučená k ochraně na území CHKO

C - významná geologická lokalita registrovaná v ČGS (mimo CHKO a NP)

C-N - významná geologická lokalita registrovaná v ČGS na území NP

C-Z - významná geologická lokalita registrovaná v ČGS na území CHKO

OBECNÁ OCHRANA PŘÍRODY

VKP - Významný krajinný prvek. Ochranu VKP stanoví zákon [č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny](#), v paragrafech 3, 4 a 6. VKP může být **dvojího typu:**

Ze zákona jsou VKP veškeré lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy.

Registrovaným VKP se může stát i jiná část krajiny, zejména mokřad, stepní trávník, remíz, mez, trvalá travní plocha, naleziště nerostů a zkamenělin, umělý i přirozený skalní útvar, výchoz či odkryv nebo i cenná plocha porostů v sídelním útvaru, kterou může být i historická zahrada nebo park. Tyto VKP vznikají registrací pověřeným obecním úřadem (jakožto místně příslušným orgánem ochrany přírody) na základě podkladů dodaných např. oblastním geologem ČGS. Registrace VKP se provádí zápisem do seznamu (registru VKP). Zápis obsahuje soupis katastrálních území a výčet dotčených parcel s uvedením jejich vlastníků a nájemců, stručnou charakteristiku, doklad o oznámení, popřípadě o výsledku zrušení a zákres v mapách přiměřeného měřítka. Jde tedy o způsob nejrychlejší, kde často postačí osobní iniciativa geologa, ale ochrana lokality je spíše rámcová a jak praxe ukazuje v řadě případů nedostačující (zamezuje zastavění parcely, zavezení lomu odpadky, odlámání skály apod.). Tato kategorie je vhodná např. pro regionálně významné výchozy, geomorfologické prvky apod.

Jeskyně a krasové jevy. Všechny jeskyně jsou chráněny před poškozováním a ničením, zakázáno je měnit jejich dochovaný stav. Stejná ochrana platí i pro krasové jevy s jeskyněmi spojené (závrty, ponory, vývěry krasových pramenů) a povrchové tvary vznikající krasověním. **PřP - Přírodní park** je kategorie obecné ochrany podle [zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny](#). De facto je na rozhraní obecné a územní ochrany přírody. Přírodní parky zřizuje krajské zastupitelstvo nařízením, ve kterém je možné omezit činnosti, jež by mohly vést k rušení, poškození nebo k zničení dochovaného stavu území, cenného pro svůj krajinný ráz a soustředěné estetické a

přírodní hodnoty. Předchůdcem přírodních parků byly tzv. klidové oblasti, které však byly zřizované pro omezení negativních vlivů na rekreační využívání těchto oblastí. Z klidových oblastí se podle uvedeného zákona automaticky staly přírodní parky. V zahraničí je většinou "přírodní park" z legislativního hlediska srovnatelný s našimi CHKO, nikoli s tím, co se přírodním parkem nazývá u nás.

O obecné ochraně neživé přírody se můžete více dozvědět na [stránkách AOPK ČR](#).